KOHTUJURISTI ETTEPANEK

M. POIARES MADURO

esitatud 16. veebruaril 2006 [1]

1. Kas juhul, kui pensionärile maksab pensioni mitte ainult riik, kus ta elab, vaid ka teine liikmesriik, on nõukogu 14. juuni 1971. aasta määrusega (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. juuni 1983. aasta määrusega (EMÜ) nr 2001/83 [2], vastuolus see, et elukohariigis arvatakse selle riigi antud hüvitiste eest tasumisele kuuluva ravikindlustusmakse suuruse määramise aluste hulka teise liikmesriigi poolt makstav pension? Selline on sisuliselt käesolevas kohtuasjas esitatud küsimus. Teen ettepaneku vastata sellele eitavalt, arvestades seejuures siiski ühte lisatingimust.

I. Põhikohtuasi

2. M. Nikula, Kemis (Soome) elav pensionär, sai 2000. aasta jooksul vanaduspenisoni ja täiendavaid pensione, mida maksid erinevad Soome ja Rootsi asutused. Maksude arvestamisel 2000. aasta eest arvati Rootsist saadud pension tema maksustatavate tulude hulka. Soome ametiasutused määrasid tema ravikindlustusmakse summa kõikide tema tulude alusel.

3. M. Nikula esitas Lapin verotuksen oikaisulautakuntale (Lapi maksuvaidluskomisjon) kaebuse, taotledes ravikindlustusmakse selle osa, mis arvutati Rootsist saadud tulude

1 — Algkeel: portugali.

2 — EÜT L 230, lk 6, muudetud nõukogu 22. detsembri 1995. aasta määrusega (EÜ) nr 3096/95 (EÜT L 335, lk 10, edaspidi „määrus").

põhjal, mahaarvamist. Kuna tema taotlus jäeti rahuldamata, kaebas ta selle otsuse edasi hallinto-oikeusse (halduskohus) (Soome). Halduskohus jättis M. Nikula kaebuse rahuldamata põhjendusel, et hagejale oli kohaldatav Soome ravikindlustusseadus. Nimetatud seadus sätestab, et Soomes elavad kindlustatud peavad tasuma ravikindlustusmakset, mis määratakse kindlaks kohaliku omavalitsuse maksu alusel, mis võtab arvesse nii Soome kui ka välismaa asutustelt saadud pensionitulu.

4. Selle lahendi on hageja nüüd vaidlustanud eelotsusetaotluse esitanud kohtus. Hageja tugineb eelkõige komisjoni poolt Soome Vabariigi vastu algatatud liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlusele, kus sooviti tuvastada, et kuna Soome Vabariik on ravikindlustushüvitiste arvutamisel võtnud arvesse teise riigi kui Soome õigusaktide alusel makstavat pensioni, siis on ta rikkunud määruse nr 1408/71 artikli 33 lõikest 1 tulenevaid kohustusi. [3]

5. Nimetatud sätte kohaselt „[l]iikmesriigi asutus, kes on vastutav pensioni maksmise eest ja kes kohaldab õigusakte, mis sätestavad pensionäride sissemaksete kinnipidamise haigus- ning rasedus- ja sünnitushüvitiste katmiseks, võib teha selliseid asjakohaste õigusaktide järgi arvutatud kinnipidamisi sellise asutuse väljamakstavatest pensionidest selle määrani, mis kõnealuse liikmesriigi asutusel tuleb kanda artiklite 27, 28, 28a, 29, 31 ja 32 alusel antavate hüvitiste kuludena."

6. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on käesolevas vaidluses tõusetunud probleemi puhul lähtunud tõlgendusest, mille Euroopa Kohus esitas kohtuotsuses Rundgren [4]. Ta meenutab ühelt poolt, et nimetatud kohtuotsuses leidis Euroopa Kohus, et „määruse artikli 33 lõige 1 lubab üksnes liikmesriigi asjaomasel asutusel selles sättes ette nähtud juhtudel teha muu hulgas haigushüvitiste katmiseks kinnipidamisi asutuste vastutuse all olevatest, st kõnealuse asutuse poolt tegelikult makstavatest pensionidest" [5]. Kuid eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib teiselt poolt, et Rundgreni kohtuasi erineb M. Nikula juhtumist selle poolest, et Soomes elav S. Rundgren sai pensioni üksnes Rootsilt, samas kui M. Nikula saab pensioni mõlemast kõnealusest riigist.

3 — Kohtuasi C-105/05: komisjon *vs.* Soome (Euroopa Kohtus pooleliolev). Märgin, et samalaadne menetlus algatati Madalmaade vastu, mis päädis Euroopa Kohtusse pöördumisega (C-66/05: komisjon *vs.* Madalmaad, Euroopa Kohtus pooleliolev).

4 — 10. mai 2001. aasta otsus kohtuasjas C-389/99 (EKL 2001, lk I-3731).

5 — Eespool viidatud kohtuotsus Rundgren, punkt 49, viimane lause.

7. Leides, et tegemist oli uudse olukorraga, otsustas Korkein hallinto-oikeus esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas [...] määruse [...] artikli 33 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et juhtudel, kui pensionäril on määruse artikli 27 alusel õigus saada haigus- ning rasedus- ja sünnitushüvitist üksnes elukohaliikmesriigi asutuse poolt ja selle arvelt, on selle määruse sättega vastuolus ravikindlustusmakse määramine selliselt, et pensionäri elukohaliikmesriigis on ravikindlustusmakse suuruse määramise aluseks lisaks elukohaliikmesriigist saadud pensionitulule ka teisest liikmesriigist saadud pensionitulu, tingimusel et ravikindlustusmakse ei ole suurem kui elukohaliikmesriigis saadav pensionisumma?"

II. Küsimuse analüüs

8. Meenutan kõigepealt esitatud küsimuse esemeks oleva sätte normatiivset konteksti. Selles sättes tehtud viidet siseriiklike õigusaktidega kindlaks määratud arvutamise korrale tuleb mõista just selles kontekstis. Selle viite osas on aga vastuväite esitanud põhikohtuasja hageja, komisjon ning Portugali valitsus ja Hispaania valitsus ning selle suhtes kehtib ka ühenduse õiguse põhimõtetest tulenev piirang.

A. *Kontekst*

9. Artikkel 33 asub III jaotise esimeses peatükis, mis käsitleb haigus- ning rasedus- ja sünnitushüvitisi, jaos, mis puudutab pensionäride ja nende pereliikmete olukorda. Kõnealune jagu reguleerib pädevuste jaotust liikmesriikide vahel selles osas, mis puudutab haigus- ning rasedus- ja sünnitushüvitiste andmist, mida on õigus saada pensionäridel, ja eelnimetatud hüvitiste katmiseks pensionäride poolt tasumisele kuuluvate sissemaksete kinnipidamist.

10. Selles osas eristab tekst kolme võimalust lähtuvalt kahest kriteeriumist: makstavate pensionide päritolu ja õigus saada hüvitisi elukohariigis. Määruse artikkel 27 kehtestab reegli, mille kohaselt pensionär, kellel on õigus saada pensioni mitme liikmesriigi õigusaktide alusel ja kellel on õigus saada hüvitisi oma elukohariigi õigusaktide alusel, saab selliseid hüvitisi elukohajärgselt asutuselt ja selle asutuse kulul, „nii nagu asjaomane isik oleks pensionär, kelle pensioni makstaks üksnes tema elukohariigi õigusaktide alusel". Sarnases olukorras, mille puhul aga ei ole õigust elukohariigis hüvitisi saada, näeb artikkel 28 ette, et kui pensioni

maksmiseks pädev liikmesriik annab õiguse hüvitisi saada, saab pensionär elukohajärgselt asutuselt mitterahalisi hüvitisi, „nii nagu asjaomane isik oleks pensionär oma elukohariigi õigusaktide alusel", kusjuures nende hüvitiste maksmise kohustust reguleerivad artikli 28 lõikes 2 kehtestatud konkreetsed reeglid. Lõpetuseks on artiklis 28a erandina artiklist 28 nähtud ette erireegel. Juhul kui pensionäril on elukohariigis olemas õigus hüvitisi saada, samas kui kõnealune riik talle pensioni ei maksa, on ette nähtud, et elukohariigi antavate hüvitiste kulude kandmine läheb üle pensioni maksmiseks pädevale liikmesriigile, kes määratakse kindlaks vastavalt artikli 28 lõikes 2 kehtestatud kriteeriumidele.

11. Need näiliselt keerukad reeglid vastavad tegelikult kahele lihtsale põhimõttele. Esiteks tuleb püüda tagada, et asjassepuutuvad isikud kuuluksid võimaluse piires üheainsa liikmesriigi sotsiaalkindlustusskeemi alla, et vältida kohaldatavate siseriiklike õigusaktide kattumisi ja sellest tuleneda võivaid probleeme. [6] Teiseks tuleb võimalikkuse piires jätta hüvitiste kulud kanda riigile, kus asjaomane isik teostas kutsetegevust, mille eest on tal õigus saada pensioni. Lisaks väljendavad seda *mutatis mutandis* ka põhimõtted, millest juhindub võõrtöötajate olukorra suhtes määruse artikli 13 põhimõttelise tähtsusega sätete alusel kohaldatavate siseriiklike sotsiaalkindlustusskeemide ühenduse tasandi kooskõlastussüsteem.

12. Määruse artikkel 33 on sellest kontekstist ja nendest põhimõtetest lahutamatu. See reguleerib pensionäridele makstavate haigusning rasedus- ja sünnitushüvitiste katteks kinnipeetavate sissemaksete sissenõudmist. Üksnes riik, kes pensioni maksab ja kelle kanda on selle pensioni saajale makstavate hüvitiste kulud, võib sellest pensionist sissemakseid kinni pidada.

B. *Viide*

13. Käesolevas asjas saab M. Nikula pensioni kahe liikmesriigi, sealhulgas elukohariigi õigusaktide alusel, kusjuures elukohaliikmesriigi õigusaktide alusel on tal lisaks ka õigus saada hüvitisi. Ta on seega olukorras, mida on kirjeldatud määruse artiklis 27. Selle sätte kohaselt on hüvitisi andma pädev tema elukohajärgne asutus ja see asutus kannab nende hüvitiste andmise kulud.

6 — Vt eelkõige 23. septembri 1982. aasta otsus kohtuasjas 276/81: Kuijpers (EKL 1982, lk 3027, punkt 10).

14. Juhtudel, kui kohaldamisele kuulub artikkel 27, tuleneb määruse artikli 33 lõikest 1, et M. Nikula poolt tasumisele kuuluvad sissemaksed peab kinni elukohariik. Seega ei tohi selliseid kinnipidamisi teha ükski teine liikmesriik.

15. Lisaks on selles sättes ette nähtud, et kinnipidamisi arvutatakse elukohariigi „õigusaktide järgi" ja selle riigi makstavast pensionist.

16. Milline on sellise viite ulatus? Mulle tundub, et selles küsimuses tuleb kohaldada Euroopa Kohtu otsuses Terhoeve [7] sedastatud põhimõtet, mille kohaselt tuleb juhul, „kui ühenduse tasandil liikmesriikide õigusaktide ühtlustamine puudub, [...] sotsiaalkindlustusmaksete arvutamisel arvesse võetav tulu põhimõtteliselt kindlaks määrata liikmesriikidel". Seda enam kehtib see juhtudel, kui ühenduse õigusnormides viidatakse sõnaselgelt selle liikmesriigi õigusele, mis on ühenduse õigusnormide kohaselt ravikindlustusmaksete kinnipidamiseks pädev riik. [8] Neil asjaoludel tuleb tõdeda, et kõnealuste sissemaksete arvutamise kord määratakse põhimõtteliselt kindlaks üksnes selle riigi õigusnormide alusel. Kuigi mitte miski selleks ei kohusta, [9] ei takista ka miski kehtestamast kõnealuste õigusaktidega ravikindlustusmaksete taset nii, et arvesse on võetud mitte ainult elukohariigist, vaid ka teistest liikmesriikidest saadud tulu. Samasugust lahendust tunnistas kohtujurist Jacobs kohtuasjas Movrin [10] praktika osas, mida kohaldab Madalmaade Kuningriik.

17. Sellele lahendusele on aga erinevad vaidluse pooled esitanud vastuväite.

C. *Vastuväide*

18. Üks kohtuotsus näib esmapilgul tõepoolest olevat selgelt sellega vastuolus. Euroopa Kohus asus Rundgreni kohtuotsuses seisukohale, „et määruse nr 1408/71 artikli 33 lõikest 1 tuleneb, et vastupidi Soome valitsuse väidetele ei luba nimetatud määrus liikmesriigil, mille territooriumil pensionär elab, nõuda sellelt pensionärilt kõnealuse

7 — 26. jaanuari 1999. aasta otsus kohtuasjas C-18/95 (EKL 1999, lk I-345, punkt 51).

8 — Vastupidi on sedastatud, et ühenduse õigusnorme, *mis ei viita otseselt liikmesriikide õigusele*, „tuleb tavaliselt kogu ühenduses tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt" (vt eelkõige 19. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-287/98: Linster, EKL 2000, lk I-6917, punkt 43).

9 — Esineb juhtumeid, kus määrus näeb ette, et riigi õigusaktidega arvataks sotsiaalkindlustusmaksete arvutamise aluseks olevate tulude hulka teisest liikmesriigist saadud tulud (26. mai 2005. aasta otsus kohtuasjas C-249/04: Allard, EKL 2005, lk I-4535).

10 — Selles kohtuasjas tehtud kohtujurist Jacobsi ettepaneku punkt 20 (6. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-73/99, EKL 2000, lk I-5625). Täpsustan, et Euroopa Kohtul ei tulnud oma otsuses selle küsimuse kohta seisukohta võtta.

riigi õigusaktides ette nähtud ravikindlustusmaksete tasumist, mida arvutatakse asjaomase isiku nende tulude alusel, mis koosnevad teise liikmesriigi makstud pensionidest"[11]. Euroopa Kohus lisab, et „artikli 33 lõige 1 lubab üksnes liikmesriigi asjassepuutuval asutusel selles sättes ette nähtud juhtudel teha muu hulgas haigushüvitiste katmiseks kinnipidamisi asutuste vastutuse all olevatest, st kõnealuse asutuse poolt tegelikult makstavatest pensionidest".

19. Komisjoni sõnul väljendas Euroopa Kohus sellega üldist seisukohta, mille kohaselt peaks olema välistatud, et ravikindlustushüvitiste arvutamise aluseks oleva tulu sisse arvatakse teise liikmesriigi makstud pensionid. Selline on ka Euroopa Kohtu menetlusse astunud Portugali valitsuse ja Hispaania valitsuse arvamus. Seevastu Soome Vabariik, keda toetavad Madalmaade ja Norra valitsus, väidab, et tegemist on konkreetse kohtuasjaga seotud lahendusega, mida ei saa käesoleva asja puhul kasutada. Peale selle esitab Madalmaade valitsus komisjonile vastuväiteks viimase esitatud artikli 33 lõike 1 muudatusettepaneku teksti, mis täpsustab, et sissemaksete kinnipidamist võib teha pensionäridele makstud pensioni kogusummast.[12]

20. Minu arvates põhineb komisjoni ning Hispaania ja Portugali valitsuse esitatud vastuväide ekslikul arusaamal. Kõnealuses kohtuotsuses otsustati tõepoolest, et „artikli 33 lõige 1 lubab üksnes liikmesriigi asjassepuutuval asutusel selles sättes ette nähtud juhtudel teha muu hulgas haigushüvitiste katmiseks kinnipidamisi asutuste vastutuse all olevatest, st kõnealuse asutuse poolt tegelikult makstavatest pensionidest". Kuid sellega kinnitab Euroopa Kohus lihtsalt, et pädevus teha pensionidest kinnipidamisi kuulub riigile, kes tegelikult pensioni maksab. Riik, kes annab *teoreetilise* õiguse saada pensioni, ilma seda *tegelikult* maksmata, nagu Soome riik Rundgreni kohtuasja puhul, ei saa sotsiaalkindlustusmaksete nõudmiseks määruse sätetele tugineda. Kõnealuses asjas oli asjassepuutuv isik määruse artiklis 28a kirjeldatud olukorras. Ta elas Soomes ja sai pensioni ainuüksi Rootsi Kuningriigist, kes

11 — Eespool viidatud kohtuotsus Rundgren, punkt 49.

12 — Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse nõukogu määrust (EMÜ) nr 1408/71 ning nõukogu määrust (EMÜ) nr 574/72, millega on kehtestatud määruse (EMÜ) nr 1408/71 rakendamise kord (KOM (2003) 468 (lõplik)). Ometi otsustasid Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Parlament jätta selle muudatuse vastu võtmata 29. aprilli 2004. aasta määruses (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise kohta (ELT L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72), millega tunnistatakse kehtetuks määrus nr 1408/71. Nõustudes küll põhimõttega, et „kinnipeetud sissemaksete ja antud hüvitiste maksumuse vaheline tasakaal on vajalik", leidis nõukogu, et see muudatus tuleb lisada järgmisse rakendusmäärusesse (nõukogu 15. novembri 2004. aasta ühine seisukoht (EÜ) nr 7/2005, ELT 2005, C 38 E, lk 21, eriti lk 34).

seetõttu kandis hüvitiste kulud. Niisuguse põhimõtte tulemusena, mille kohaselt üksnes riik, kes on tegelikult pensioni maksmiseks pädev, peab kandma pensionärile antavate mitterahaliste hüvitiste kulud, eitati Soome kui elukohariigi mis tahes pädevust. [13]

21. Niisiis ilmneb, et „Rundgreni põhimõte" hõlmab sissemaksete osas pädeva riigi kindlaksmääramist, mitte nende maksete arvutamise korda. Seega ei ole see põhimõte mitte mingil moel abiks käesoleva vaidluse lahendamisel. Käesolevas asjas ei määratle vaidluse raamistikku mitte määruse artikkel 28a, vaid artikkel 27. Soome riik on pensionide maksmiseks tegelikult pädev. Seega ei ole vaidlust selle üle, et kõnealusel riigil on artikli 33 lõike 1 alusel tegelik pädevus teha sissemaksete kinnipidamisi.

22. Mulle tundub, et vastuväite esitajad on teinud tõlgendusvea seeläbi, et vaatlesid viidatud Rundgreni kohtuotsuse punkti 49 lahus kontekstist, milles Euroopa Kohus end väljendas. Nad tõlgendavad seda kohtuotsuse lõiku nii, et pädeva riigi makstud pension moodustab ainsa *aluse* sissemaksetele vastavate kinnipidamiste arvutamiseks. Rundgreni kohtuotsuses aga ei käsitleta arvutamise *korda.* Makstud pensionit võetakse arvesse üksnes kui *tingimust,* mis lubab sissemakseid kinni pidada. Seega ei saa sellest, et artikli 33 lõige 1 lubab *üksnes* tegelikult pensioni maksva riigi asutusel kinnipidamisi teha, tuletada, et sellist kinnipidamist saab teha *ainult* selle asutuse makstud pensionisumma alusel.

23. Seda tõlgendust kinnitab minu arvates kõnealuse sätte kontekst. Määruse III jaotise esimese peatüki sätete eesmärk, mis puudutavad erinevaid hüvitiste kategooriaid, on peamiselt haigus- ning rasedus- ja sünnitushüvitiste valdkonnas pädeva riigi kindlaksmääramine teatud kindlustatute kategooriate jaoks, kes on olukorras, mida ei hõlma II jaotise sätted. Selles kontekstis on artikli 33 lõike 1 esemeks lihtsalt määratleda pensionäride sissemaksete kinnipidamiseks pädev riik, aga mitte määrata kindlaks nende sissemaksete arvutamise kord. Seega tuleb see kord ühenduse õiguse põhimõtteid järgides kindlaks määrata kõnealusel riigil.

24. Lisaks ei saa seda tõlgendust muuta asjaolu, et Soome õigusaktide kohaselt ei sõltu hüvitiste saamise õigus kinnipeetud sissemaksete summast. Hispaania ja Portugali valitsus väidavad, et nendel tingimustel on Soome õigusaktidega kehtestatud arvutuskorra tulemuseks sissemaksete suurendamise nõue, ilma et sellest tuleneks täiendav

13 — Eespool viidatud kohtuotsus Rundgren, punkt 47.

sotsiaalkindlustus. Selline nõue aga on nende sõnul vastuolus isikute liikumisvabadust käsitlevate asutamislepingu sätetega.

25. Selline arutlemisviis on ekslik. See tugineb kohtupraktikale, mis puudutab nende isikute olukorda, kes on kutsetegevust teostanud mitmes liikmesriigis ja on kindlustatud oma elukohariigi sotsiaalkindlustussüsteemis. Asutamislepinguga on tõepoolest vastuolus see, kui isikutel on kohustus tasuda täiendava sotsiaalkindlustusskeemi sissemakseid mõne teise liikmesriigi kui nende elukohaliikmesriigi õigusnormide alusel ja seda ilma, et neile pakutaks täiendavat sotsiaalkindlustust. [14] Soome õigusaktid aga mitmes liikmesriigis kutsetegevust teostanud kindlustatuid sellisesse olukorda ei aseta. Ühelt poolt kuuluvad käesoleva kohtuasja asjaoludel need õigusaktid kohaldamisele kui elukohaliikmesriigi õigus, välistades teiste riikide õigusaktide kohaldamise. Teiselt poolt on nende õigusaktidega ette nähtud süsteem kohaldatav kõikidele Soome territooriumil elavatele kindlustatutele. Need õigusaktid ei nõua seega põhimõtteliselt täiendavaid makseid isikutelt, kes on kasutanud oma õigust ühenduses vabalt liikuda.

26. Soome õigusaktidega ette nähtud reegel, mille kohaselt on hüvitised sõltumatud tasutud sissemaksetest, on riigi sotsiaalkindlustussüsteemi reguleeriv eeskiri ning sotsiaalkindlustussüsteemi väljatöötamine kuulub vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale liikmesriikide pädevusse. [15] Asjaolu, et sissemaksete summa ning hüvitiste kvaliteedi ja hulga vahel ei ole täpset vastavust, on asjassepuutuva riigi majandus- ja sotsiaalpoliitika valik ning ei oma ühenduse õigusnormide seisukohast tähtsust. Selles osas on ainsana oluline asjaolu, et kinnipeetavad sissemaksed kompenseeriksid pädeva riigi poolt asjassepuutuvale isikule antud hüvitisi.

27. Sellest tuleneb vastuvaidlematult, et Soome valitud arvutusviis võib osutuda asjaomasele isikule ebasoodsamaks kui selle liikmesriigi arvutusviis, kust ta saab ühe osa oma pensionist. Kuid ei ole võimalik leida, et antud juhul on tegemist töötajate vaba liikumise ilmselge piiranguga, nagu väidab Hispaania valitsus. Tuleb meenutada, et asutamisleping ei ole ette näinud liikmesriikide sotsiaalkindlustusalaste õigusaktide ühtlustamist. Asutamisleping kehtestab üksnes nende õigusaktide kooskõlastussüsteemi, arvestades samas siseriiklike õigusaktide erijooni. [16] Nendel tingimustel ei saa ühenduse õigus tagada kindlustatule, et liikumine teise liikmesriiki ei mõjuta tema sotsiaalkindlustust. [17] Võttes arvesse liikmesriikide

14 — 15. veebruari 1996. aasta otsus kohtuasjas C-53/95: Kemmler (EKL 1996, lk I-703) ja 19. märtsi 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-393/99 ja C-394/99: Hervein jt (EKL 2002, lk I-2829).

15 — Vt eelkõige 12. juuli 2001. aasta otsus kohtuasjas C-157/99: Smits ja Peerbooms (EKL 2001, lk I-5473, punkt 44).

16 — Seda on meenutatud määruse nr 1408/71 põhjenduses 4.

17 — Vt analoogia alusel eespool viidatud kohtuotsus Hervein jt, punktid 50 ja 51.

õigusnormide erinevusi selles valdkonnas, võib selline liikumine sissemaksete osas olla kindlustatu jaoks erinevatel juhtudel rohkem või vähem soodne või ebasoodne. [18] Seega ei anna ühenduse õigus asjassepuutuvale isikule õigust ühesugusele kohtlemisele kõikides liikmesriikides, kust ta saab pensioni ja kuhu ta elama asub, ning et teda koheldaks lisaks nende õigusaktide alusel, mis oleks talle kõige soodsamad.

28. Vastupidise tõlgendamise tulemuseks oleks see, et soodsamalt koheldaks üksnes neid kindlustatuid, kes on ühenduses liikunud. Selline aga ei ole riikide sotsiaalkindlustussüsteemide ühenduse tasandi kooskõlastussüsteemi mõte ega eesmärk. Tuleb vaid „kõnealuse kooskõlastamise raames [...] ühenduse piires tagada liikmesriigis elavate töötajate ja nende ülalpeetavate, samuti pärast töötaja surma nende ülalpidamisel olnud isikute võrdne kohtlemine eri riikide õigusaktide alusel" [19].

29. Pealegi on raske mõista, kuidas Soome õigusaktide kohaldamine võiks põhjustada selle, mida Portugali valitsus kutsub „õigusaktide peaaegu täielikuks ühtlustamiseks". On tõsi, et Rootsi asutuste makstud pensionit võetakse kinnipeetavate sissemaksete arvutamisel arvesse. Seda võetakse aga arvesse asjassepuutuva Soomes elava ja seal kindlustatud isiku saadud tuluna. Rootsi pensioni- või sissemaksete süsteemi ei mõjuta sellised sätted kuidagi.

30. Seega jääb ühtlustamise puudumisel liikmesriikidele põhimõtteliselt vabadus määrata kindlaks kord, kuidas arvutatakse sissemakseid, mida peetakse kinni kindlustatutelt, et katta nende arvelt pensionäridele makstavad haigushüvitised. Siiski ei ole see vabadus piiramatu.

D. *Piirang*

31. On selge, et liikmesriigid peavad oma sotsiaalkindlustusalase pädevuse teostamisel järgima ühenduse õigust ja eelkõige määruse sätteid ning asutamislepingu isikute liikumisvabadust käsitlevaid sätteid. [20]

32. Pealegi täiendavad need sätted üksteist. Kohtuotsuses Noij [21] leidis Euroopa Kohus, et määruse artikkel 33 kuulub asutamislepingu eesmärgi alla, milleks on aidata kaasa

18 — Vt analoogia alusel 12. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas C-403/03: Schempp (EKL 2005, lk I-6421, punkt 45).

19 — Vastavalt määruse põhjenduses 5 sätestatule.

20 — Vt eelkõige 23. novembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-135/99: Elsen (EKL 2000, lk I-10409, punkt 33).

21 — 21. veebruari 1991. aasta otsus kohtuasjas C-140/88 (EKL 1991, lk I-387, punkt 13).

töötajate võimalikult täieliku liikumisvabaduse kehtestamisele ühenduses. Nimetatud kohtuotsuses märkis Euroopa Kohus, et „artiklis 33 esitatud reeglid [...] kujutavad endast üldisema põhimõtte kohaldamist, mille kohaselt pensionärilt ei saa üksnes liikmesriigis elamise tõttu nõuda kohustuslike kindlustusmaksete maksmist nende hüvitiste katmiseks, mida maksab teise liikmesriigi asutus" [22]. Selle eesmärk on vältida olukorda, kus isikult peab sissemakseid kinni riik, kes ei kanna sellele isikule antavate hüvitiste kulusid. Kõnealune kohtuotsus kinnitab seost, mis peab olema hüvitiste andmise kohustuse ja sissemaksete kinnipidamise pädevuse vahel.

33. On aga tõsi, et see seos võib katkeda juhul, kui — nagu käesolevas asjas — pensionäril tuli oma tööaastate käigus tasuda ravikindlustuse sissemakseid mõnes teises liikmesriigis kui tema elukohaliikmesriik. Rootsi Kuningriigis kehtib süsteem, mille kohaselt pensionäridele antavate haigushüvitiste katmiseks mõeldud sissemakseid maksatakse tööaastate käigus. Sellisel juhul on oht, et Soomele antud pädevus määratleda vabalt sissemaksete arvutamise kord toob kaasa *sissemaksete kahekordse maksmise.* Viies oma elukoha üle liikmesriigist, kus ta juba on sissemakseid maksnud, teise liikmesriiki, kes on pädev pensionärile makstava pensioni kogusummast maksete kinnipidamisi tegema, võib juhtuda, et kodanik, kes on kutsetegevust teostanud mitmes liikmesriigis, peab samade hüvitiste eest kahekordselt makse tasuma.

34. See juhtuks nimelt siis, kui siseriiklike õigusaktidega ei võeta arvesse nende pensionäride erilist olukorda, kes on tööaastate jooksul muutnud oma elukohariiki, ja nõutakse neilt ravikindlustusmaksete tasumist nii, et kõnealuste maksete suuruse määramise aluste hulka on arvatud ka pension, mida maksab teine liikmesriik, kus vastavad kinnipidamised on juba tehtud.

35. Selline tulemus, mis seab ebasoodsamasse olukorda liikmesriikide kodanikud, kes on kutsetegevust teostanud mitmes liikmesriigis, võrreldes kodanikega, kes on kogu aeg elanud asjassepuutuvas riigis, on vastuolus nii määruse artikliga 33 kui ka isikute vaba liikumist käsitlevate asutamislepingu sätetega.

36. Sellest tulenevalt olen seisukohal, et ühenduse õigus kohustab hüvitiste osas pädevat liikmesriigi asutust, kes lähtub kinnipeetavate sissemaksete arvutamisel pensionäri kogutulust, võtma arvutamisel arvesse

22 — Eespool viidatud kohtuotsus Noij, punkt 14.

sissemakseid, mida see pensionär on juba maksnud teises liikmesriigis. [23]

37. Sellel juhul on kindlustatu kohus tõendada oma elukohariigi asutustele, et ta on teises liikmesriigis tegelikult need sissemaksed teinud.

38. On vaieldamatu, et kohustus võtta arvesse vastavalt teise liikmesriigi õigusnormidele varem sooritatud makseid võib elukohariigis tekitada teatavaid praktilisi ja haldusalaseid raskusi. Ometigi on põhimõtteliselt selge, et praktilist ja halduslikku laadi kaalutlused ei saa õigustada liikmesriigi poolt ühenduse õigusnormidest tehtavat erandit. [24] Seega, kuigi määruse artikkel 33 arvestab põhimõtteliselt pädevate liikmesriikide õigust määrata iseseisvalt kindlaks maksete arvutamise kord, võib asjassepuutuvalt liikmesriigilt käesolevas asjas nõuda õiglase süsteemi kehtestamist, millega võetakse arvesse teises liikmesriigis juba tehtud sissemaksed. Eelkõige tuleb kindlustada, et nende maksete arvessevõtmist võimatuks või ülemäära keeruliseks muutes ei kahjustaks see süsteem nende kodanike õigusi, kes on kasutanud oma vabadust ühenduses liikuda.

39. Lõpetuseks tuleb veel mainida piirangut, mille on kehtestanud Soome Vabariik ja mida esitatud küsimuses otseselt meenutas eelotsusetaotluse esitanud kohus. Soome leiab, et võimalus arvata teisest liikmesriigist saadud pension kindlustatult kinnipeetavate sissemaksete arvutamise aluste hulka sõltub tingimusest, et kinni peetav sissemakse ei oleks suurem kui Soome poolt makstav pensionisumma.

40. See piirang tundub olevat tuletatud määruse enda sõnastusest. Määruse artikkel 33 näeb ette, et kinnipidamisi tehakse hüvitiste andmiseks pädeva liikmesriigi *väljamakstavatest pensionidest.* Järelikult tundub olevat raske möönda, et tehtud kinnipidamised võiksid olla makstud pensionist suuremad. Vaatamata selle tõlgenduse põhjendatusele, on selle puuduseks siiski oht, et see loob ebavõrdse olukorra hüvitiste andmiseks pädeva riigi kahjuks. Kõnealune riik võib olla määruse kohaselt kohustatud andma mitterahalisi hüvitisi nii, nagu asjaomane isik oleks pensionär, kelle pensioni makstaks üksnes selle liikmesriigi õigusaktide alusel, ilma et sellel riigil oleks võimalik pidada pensionäri kogutulust kinni sissemakseid sellistel juhtudel, kui kasutatava arvutamiskorra alusel on need maksed suuremad kui makstud pensionisumma. Selline piirang võib seega teatud juhtudel luua õigustamatu eelisolukorra neile kindlustatutele, kes saavad pädevalt riigilt üksnes väikese osa oma pensionist. [25]

23 — Vt analoogia alusel 15. juuni 2000. aasta otsus kohtuasjas C-302/98: Sehrer (EKL 2000, lk I-4585).

24 — Eespool viidatud kohtuotsus Terhoeve, punkt 45.

25 — Oma kirjalikes märkustes toob Madalmaade valitsus näite olukorrast, mille puhul käesolevas kohtuasjas uuritud süsteemi raames moodustas Soome pension kõigest 5% pensionäri saadud pensionitulust, samas kui 95% kõnealustest tuludest tuleb teiselt liikmesriigilt.

41. Selline olukord on kindlasti kahetsusväärne. Kuna artikli 33 sõnastus on selles osas selge, jääb ometi üksnes ühenduse seadusandjale ülesanne hinnata, kas seda olukorda tuleb parandada.

III. Ettepanek

42. Kõikidest eeltoodud põhjendustest lähtudes leian, et eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimusele tuleb vastata järgmiselt:

Nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate, füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende pereliikmete suhtes, muudetud ja ajakohastatud nõukogu 2. juuni 1983. aasta määrusega (EMÜ) nr 2001/83, muudetud nõukogu 22. detsembri 1995. aasta määrusega (EÜ) nr 3096/95, artikli 33 lõikega 1 ei ole vastuolus see, kui liikmesriik, kes on selle määruse artikli 27 kohaselt hüvitiste osas pädev, arvab tema poolt makstavat pensioni saava pensionäri ravikindlustusmaksete aluste hulka ka teise liikmesriigi makstava pensioni, tingimusel aga, et ta võtab arvutamisel arvesse asjaolu, et teises liikmesriigis võivad vastavad maksed juba olla kinni peetud.